

LA GALERIA

literatura

LLUÍS BONADA

Un nou estudi de la Menorca anglesa manté viu el debat sobre el cristianisme il·lustrat del XVIII

Antoni Roig i Rexart (Maó, 1750-Palma de Mallorca, 1808), vicari general de Menorca entre 1777 i 1790, va ser un dels menorquins més cultes del seu temps i va formar part del moviment il·lustrat generat al voltant de la Societat Maonesa. I, sens dubte, és l'intel·lectual més remarkable, gairebé l'únic, que donà l'Església menorquina durant el segle XVIII, exponent distingit del que alguns historiadors anomenen "cristianisme il·lustrat". D'altres, més prudents, parlen de cristianisme preil·lustrat. Però era realment un il·lustrat?

S'ho pregunta, sense definir-se de manera clara, l'escriptor i filòleg Josep M. Quintana en l'ambiciós estudi *Una història particular: els conflictes església-estat a la Menorca del segle XVIII*, editat per les publicacions de l'Abadia de Montserrat. El volum emmarca la vida i l'obra del prevere en el context del conflicte provocat per l'Església menorquina en no voler perdre els seus privilegis durant la dominació anglesa, i oposar-se al clima de tolerància i llibertat dels nous governants.

I s'ho pregunta com fan d'altres historiadors perquè, encara que, com a erudit,

Josep M. Quintana, novel·lista i erudit, publica un estudi sobre la conflictiva Menorca del segle XVIII.

es pogués encomanar dels nous corrents del pensament i utilitzés un vocabulari proper als il·lustrats, va mostrar-se sempre intolerant i inquisitorial contra els que atacaven la fe, i volien liberalitzar la societat i l'Església. Per això reprimeix la lectura dels llibres prohibits o poc con-

venients, i fins i tot dedica un dels seus edictes a denunciar els "perills de la lectura", tot i que ho farà abans d'escriure obres d'assaig, de crítica històrica i d'anàlisi de la realitat pròpies d'un il·lustrat.

També es va manifestar, com a home del Barroc que era, contra els que volien reduir les manifestacions públiques del culte catòlic exterior. I, encara que acceptés "les llums", no deixà mai de defensar l'ortodòxia catòlica més tronada.

Potser entrar en la definició, diu Quintana, no és el més transcendent, sobretot quan la seva figura és plena de llums i ombres, però el fet és que el debat de les etiquetes sempre és de bon aprofitar, per part dels historiadors de la cultura.

De totes maneres, Quintana s'inclina finalment per incloure plenament el religiós dins de a "Il·lustració espanyola", tal com es va caracteritzar, absent de l'esperit anticristià. "No hem d'esquinçar-nos els vestits -conclou- davant d'aquesta indubtable característica perquè, com ha escrit el pare Batllori, si haguéssim d'excloure de la Il·lustració les persones que no fossin radicalment racionalistes, materialistes o deistes, aquesta hitòria es reduiria a molt poca cosa".

LES NOTES DE VÍCTOR RIPOLL

■ Volada de... corbs

Salvador Oliva (*Venus i Adonis*) diu que l'euga i el cavall s'endinsen en el bosc "avantatjant els corbs, que s'allunyen volant". Shakespeare **no diu pas** que s'allunyin volant, un cop superats pel cavall i l'euga, sinó que l'euga i el cavall deixen enrere els corbs que volaven sobre d'ells: "vencent els corbs que sobre d'ells volaven" (Morrera i Galícia); "dejando atrás los

cuervos que vuelan sobre ellos" (García González); "dépassent les corbeaux qui cherchent à voler plus vite qu'eux". (Guizot).

■ Desordre cronològic

L'antologia *Escenes barcelonines*, d'Emili Vilanova, publicada per Proa, ordena els relats segons l'ordre cronològic dels llibres d'on procedeixen, però n'hi ha dos de **mal col·locats**, per un error de

datació del volum d'on es reprodueixen, *Monòlegs i quadros*. El llibre és del 1887 però hi és datat el 1885 i d'aquesta forma els dos relats pugen, injustament, molts llocs a la llista.

■ Obra massa reculada

El *Diccionari de la literatura catalana* diu que Guillem Colom i Ferrà (Sóller, 1890-Palma, 1979) publica l'obra teatral *Jaume IV de*

Mallorca el 1947. Premiada per l'Ajuntament de Palma el 1949, no es publica **fins al 1955**.

■ Lacai arcaic

El DIEC2 ignora que un lacai no és només el criat de lliurea que acompanyava el seu amo a peu, a cavall o en el cotxe. Com sap el GD62, és la persona que col·labora servilment amb algú i aquest ús és **molt més viu**.